

Drobtine.

(Piše *Janko Barlé*.)

I. V božični noči.

V moji sobi je polmrak. Le nekoliko svetlobe prihaja z ulice od svetilke, katera gori ravno pod mojim oknom. Meseca ni, zdi se mi pa vendar, da miglja na temnem nebu nekoliko zvezdic. Morda se pa tudi motim.

Ležim. Hotel bi vstati, pa ne morem. Glava mi je težka, vroča, srce mi hitro utriplje, a udje so mi oslabei. Bolan sem, in ravno danes, danes na sveti večer!

Upal sem, da do danes ozdravim, na take dni je človek nerad bolan. Nič. Bolezen se je šele prav razvila, in zdravnik pravi, da bom moral še dolgo ležati. A že sedaj komaj ležim!

Ravno pod menoj je soba za slugе. Jeden nateguje že nekoliko dnij nekako staro nadsušljivo harmoniko. Menim, da bi hotel igrati neko božično pesem, pa ne gre. Vedno ista dva akorda, jeden ko harmoniko stisne, drugi ko jo raztegne; pa ko bi bila čista, naj bi še bilo: a harmonika je že romala kdo ve skozi koliko takih umetniških rok! In ta dva akorda poslušam v malo prenehljajih že nekoliko dnij; a nocoj, ko ima umetnik čas, poslušam ju kar neprenehoma. Mašil sem si že ušesa, a zastonj, čujem ju vendar in mislim, da bi ju čul, ko bi tudi oni doli prenehal, tako sta se mi že zarežala v moj spomin. Oj to je poezija, poezija svetega večera, katerega sem se tako veselil!

Tudi pesem se začuje, starodavna božična pesem, ta mi je milejša, čeravno so glasovi, kateri jo pojó, hripavi in preveč zategujejo. Pa naj bo, gotovo prihaja pesem iz veselega in zadovoljnega srca. Ona akorda pa ta jednolična pesem me naposled utrudijo, moje misli se množé, ali postajajo vedno

bolj nejasne in prehajajo naposled v poslušanje, oči se mi zapró in zaspim

Sneg naletuje, beli sneg. Cesta se vije čez goro. Telegrafske žice in pa dreves na obeh straneh ceste se drži ivje. To ivje mi je tako všeč in podaje zimskemu dnevu čarobno lepoto. In sedaj še sneg naletuje. Naj le, kaj bi bili božični prazniki brez snega!

Dobro jo mahamo in če je tudi zima, nam so lica rdeča kakor božična jabolka, a glava se je celo malo spotila. Majhni smo še, najstarejši ima komaj štirinajst let, pa vendar smo jo mahnili na počitnice peš, četudi je daleč čez goro. Voza nam domači ne morejo poslati, sami ga tudi ne moremo plačati, in kaj bi bili božični prazniki, če bi ne bili v rojstveni hiši? Torej na pot!

Z vsakim korakom smo bliže domu. Pač bomo morali še mnogokrat prestaviti noge po sneženi cesti, doma pa le bomo, če preje ne, tedaj, ko pade na zemljo prvi mrak.

Pozdravljajo nas vedno bolj znani kraji, srce hitreje utriplje in podaje novih močij utrujenim udom. Še nekoliko, pa smo v rojstveni vasi!

Zmračilo se je. Majhna okna kmetiških hiš se danes bolj svetijo ko navadno; vidim zlate orehe in srebrne leščnike, kako visé na okrašenem stropu; vidim vesele, zadovoljne obraze okrog ogromne javorove mize. A hitim naprej do domače hiše.

Vežna vrata so odprta, kakor da nekoga pričakujejo. Odprem počasi in stopim v mračno vežo. Oj, prav nič se ne bojim! Hitim dalje, potrkam na vrata. Veseli glasovi se začujejo v sobi, nastane nemir, začujem večkrat svoje ime, vrata se odpró in evo me med mojimi dragimi! Prav nič ni-

sem truden, prav nič nisem lačen, vesel sem, srečen.

Evo tam v kotu jaslice! Jaz jih sicer nisem delal kakor nekdanj, a prav take so, kakršne so bile preje. Čez nekaj časa pozvončka srebrni zvonček, vrata se odpró, in evo v drugi sobi sijajno razsvetljenega božičnega drevesca, a pod njim darovi, mnogoštevilni darovi. Aha, vidim že tudi svoje ime!

To je veselih vzklikov, to srčnega veselja, to pripovedovanja na ta večer, kateri je najlepši v celém letu. Kako hitro pač poteka čas v oni sreči! Jej, jej, saj se je že

celo zvon oglasil, treba se bo pripraviti za polnočnico!

Vzbudim se. Zopet ležim v svoji polmračni sobi, sam samcat; zbežale so od mene one lepe sanje moje mladosti. Le zvon se slovesno glasi v tihi, mirni božični noči, njegov glas sega v vsako srce, in čujem ga tudi jaz in tako rad ga čujem. Kakor da mi prinaša v srce mnogo, mnogo tolažbe, kakor da mi njegov glas osvežuje in ponavlja moje sanje in me prenaša v duhu k mojim dragim. In nič več nisem tako osamljen in otožen v oni lepi božični noči!

II. V mreži.

Opazoval sem večkrat dolgonosega pajka, kateri si je bil v kotu pri hlevu razpel svoje tanke mreže. Nitka pri nitki, umetno prepletena — najumetnejši pajčolan! Ob poletnih jutrih so visele na njem male rosne kapljice, in ko so prisijali na nje zlati solnčni žarki, zasijale so v najraznovrstnejših barvah, kar jih premore božja narava. Ono omrežje se mi je zdelo čarobna tančica, pokrita z drobnimi biserji in dragim kamenjem. A tam v kotu je čepel pajek, iztegnil včasih svoje suhorjave dolge noge, mreža se je potresla, in rosne kapljice so se izpreminjale zopet v drugih barvah.

Solnce se je pomikalo enakomerno na nebeškem obzorju, jutranja svežost je izginjala, rosa se je sušila, bilo je vroče. Tudi v zraku se je vse obudilo. Sfrfotal je pisani metuljček, mimo ušes ti je piskal nadležni komar, tam od cvetoče lipe je prihajalo brenčanje in šumljanje čebelic, po dvorišču pa so plesale muhe. Le pajek je čepel leno v kotu in se ni ganil.

Kar se je od nekod pridrvila lahkokrila muha. Butila je naravnost v pajkovo mrežo. Nekoliko nitek se je pretrgalo, a druge so se oprijele svetlih mušjih perutnic, členastih nog in kosmatih tipalnic. Muha se je prestrašeno vzdigovala z vso silo in zopet padala, izkušala prodreti omrežje in se ga

iznebiti, pa nitke so se je vedno bolj oprijemale, vedno krepkeje jo držale. Gori v kotu je pa malomarno gledal na njo pajek, češ, za tebe se ne bojim, da si le jedenkrat v moji mreži. In tako je bilo. Muha je od vednega poletavanja opešala, moči so jo zapuščale, pomirila se je. Ko se je malo odpočila, poskušala se je zopet osvoboditi, vendar zaman; kmalu je morala mirovati. Poskušala je še nekolikokrat pobegniti iz mreže, pa se ji ni posrečilo. Naposled jo je utrujeno spopala omotica. Tedaj se je pa zmagonosno spustil k njej doli pajek, veseleč se dobrega plena.

Večkrat sem gledal take prizore in opazoval pajka. Razne misli so me obhajale, in spoznal sem, da je tudi v človeški družbi po mestih in še več po deželi mnogo takih ljudi, kateri posnemajo pajka. Ljudje prihajajo sami, večinoma lahkomišljenci, k njim — po denarje, a v svojo pogubo. Trdo je njihovo srce, usmiljenja ne poznajo, dasi se delajo za največje dobrotnike svojih žrtev. Le jedna godba jim je mila, to je živketanje denarja, zaradi katerega njihovim žrtvam navadno boben poje mrtvaško pesem. Milo se mi je storilo, kadar sem katerega videl v njihovi družini; nehote sem vzkliknil: „Si že v mreži; jadna ti majka!“

očeta zgodaj v rosi mladosti? Nisi ga imel rednika, a si vendar živel. Zakaj? Ker je ljubezen na svetu! Ljubezen te je redila, ljubezen dobrih src odgojila, ljubezen te podpirala, da si to, kar si. In ti poznaš samo jedno — samo svojo nesrečno ljubezen — a druge nečeš poznati? Kak kapital tiči v tebi, kapital dela, časa, blaga — sestavljen iz milodarov človeštva! In ti bi ta kapital rad uničil in nečeš vračati človeštvu obrestij, katere dolguješ? Kot tat, kot dolžnik bi rad šel s sveta in s smrtjo pohodil pravico v blato.

In kaj meniš, da je smrt sam humbug, da za njenimi vratci ne čaka tebe bič ostrega sodnika, sodnika po pravici — —?

Juliju se je zdnilo. Še tisti teden je okušal neizmerno slast, katero rodi ljubezen, dobrotljiva ljubezen, okušal tisti mir, katerega dihne v srce hvaležno solzno oko podpirane sirote. — —

Julij je začel ljubiti z največjo slastjo, z nebeškim užitkom in ljubil je do groba veliko, neizmerno. Sam je užival zato in toliko, da je živel: a njegova ljubezen je nasicevala lačne — pokrivala nage — — —.

Rana, vsekana od nesrečnega amorja, se je zacelila, a obronek je ostal. Zato je napisal na smrtni postelji zadnjo željo:

„Na krsto pa šmarnic nikar!“

Drobtine.

(Piše *Janko Barle*.)

3. Moj havelok.

Bilo je tistega leta, ko so se pojavili prvi haveloki. Jaz, napreden človek, nisem hotel biti zadnji; omislil sem si tudi jaz havelok. Moji dolgi postavi se taka obleka dobro podaja; zdi se mi tudi, da sem podoben kakemu dolgorokemu in dolgonogemu junaku v ilustrovani zbirki pravljič. In to je tudi nekaj.

Havelok je prispel. Lagal bi, ko bi rekel, da ga nisem bil vesel. Pomislite, tisto sitno oblačenje tesne zimske suknje z rastrgano podstavo pri rokavih! V havelok pa kar smukneš. Ne meniš se niti za sneg, niti za dež, nimaš prilike, da pozabiš v gostilni dežnik, ker ga ne potrebuješ, a če nimaš v železniškem vozu ničesar pod glavo deti, havelok ti pomaga iz zadrege. Vsa čast, prosim!

Smuknil sem torej prvokrat v havelok. Navdalo me je ugodno čustvo. Iztegnil sem nekoliko vrat, popravil z rokama ovratnik, pripognil se na jedno, pripognil na drugo stran, del roke v žep, napravil po sobi par

korakov, obrnil se, postal še nekoliko in potem odšel na ulico.

Človek je že tak, če ima kaj novega na sebi, misli, da so vseh oči uprte vanj. Kar nekako sram ga je. No, če ravno klobuk premeniš, se to tako lahko ne opazi; vendar če se kar najedenkrat pojaviš na ulici v novem haveloku, potem bi pa res moral biti slep, kdor ne bi opazil te premembe.

In opazili so jo.

Nisem bil še dobro na ulici, že se mi je nasproti prismejal moj dobri znanec:

„Hm, torej ti si začel? Kdo bi si to o tebi mislil? Praktično! Nič novega pod solncem. Če bi tvoj pokojni praded kaj več mislil na svojega slavnega pravnuka, gotovo bi ti v oporoki zapisal svoj plašč. Vendar ne zameri mi, malo predolg je pa vendar ta tvoj havelok. Zdiš se mi kakor duh, da ne rečem strašilo. Drugače pa vsa čast!“

Kakor da me je s šilom zbodel. Pogledam še sam, in res, havelok je zelo dolg, skoro do

petá. Seveda jaz sem si havelok naročil iz tujega mesta, krojač ga ni meni pomiril, in sedaj sem šel na ulico, ne da bi koga poprašal, kako se mi havelok poda. Prava sreča, da sem prijatelja srečal. To bi se ljudje smejali mojemu dolgemu haveloku!

Kar ubral sem jo zopet domov. Gledal sem havelok, primerjal — prijatelj je povedal prav, havelok je bil predolg. Kaj sem hotel! Poslal sem ga k sosеду krojaču in mu velel, da ga za dobre štiri prste odreže.

Krojač je kmalu dovršil svoje delo v moje zadovoljstvo. Havelok se mi je zdel, kakor da je na meni zrastel, in ponosno sem odšel ž njim zopet na ulico. Sedaj bo pač vsakdo zadovoljen z menoj in mojim havelokom.

Korakal sem počasi. Ljudje so me gledali, pozdravljali in nekateri postajali. Kar me je jeden potrkal po rami.

„Ali si ti? Težko sem te spoznal. Tvoja postava je kar izpremenjena. Nekako okrogel se si mi zdel; a ker se maješ sedaj na jedno

sedaj na drugo stran, bilo je videti, kakor da se premika po cesti velik zvon. Kadar bodeš zopet havelok kupoval, nikar ne skopari, saj ne bi toliko veljalo, če bi bil za pet, šest prstov daljši!“

Tu ga imate!

Gledal sem debelo, nisem vedel, bi li se smejal, ali jezil; nazadnje sem pa vendar-le dejal:

„Saj je bil dosti dolg, pa sem ga dal odrezati!“

„Ta je lepa!“ zasmejal se je prijatelj. „Ti veš, kaj je havelok! Čim daljši, tem lepši, tem elegantnejši. Mar bi koga vprašal, če že sam nimaš smisla!“

Vesetje, katero sem imel s havelokom, je bilo pokvarjeno. Še marsikatero sem slišal, a kaj sem hotel? Havelok ni več zrastel, nosil sem takega, kakršen je bil.

Dobro mi je služil. Sedaj je že na pol umirovljen, le ob prav grdem vremenu ali pa na večer ga še ogrnem.

4. Prijatelj s cilindrom.

Moj prijatelj si je kupil nov cilinder. Smem pač reči: „Moj prijatelj“, saj se tudi on, kadar me sreča, v vsem svojem veličanstvu predme postavi, privzdigne mi roko in mi jo tam nekje pod vratom ljubeznivo strese, upre vame svoje oči, a brez kakega izraza in brez čustva, zaokroži svoje gladko obrito lice in vzdihne:

„Kako si, prijatelj dragi, kako si? Že tako dolgo te nisem videl! Kje pa tičiš, kje, he, he?“

In sili se, da bi me gledal kolikor mogoče milo, a stavim, da v svojem srcu kritikuje mojo brado, katera že teden dni ni bila v dotiki z britvijo, ali pa ceni mojo zavratnico, katera je veljala pred dvema mesecema trideset novčičev, a njegova pred par dnevi tri krone, če se slučajno ne spotika nad oguljenim ovratnikom moje zimske suknje.

„Daj se kaj videti, prijatelj: pri nas je vedno veselo! A pardon, čakajo me“, pravi ljubeznivo, popravi si malce skrbno vzgojene brčice, strese mi še jedenkrat roko, tako pristrčno, tako živo, da bi skoro mislil, da je električna struja počela v meni delovati, in odstopica dostojanstveno dalje.

Ta moj prijatelj si je torej kupil nov cilinder. To ni nič posebnega; zaradi mene nosi jih lahko deset drugega na drugem, ne zavidam mu: vendar je vzbudil oni cilinder v meni vsakovrstne misli. Kaj morem za to? Gledal sem oni cilinder, gledal prijatelja, kako je moško po ulici korakal, in sem si mislil: „Srečen človek! Ta-le je pa rojen za svet! Nas nekatere čudake bi pa morali nekam prestaviti, morda na luno. Tukaj na svetu nas tako ne umejo in nočejo umeti.“

Ogledovaje novi cilinder na glavi prijateljevi, sem se nehoté pomudil pri tem, kar

je pod cilindrom. Moj prijatelj mi ne zameri, če povem, da je v cilindru obilo praznega prostora, v glavi pa tudi. Pa to ga prav nič ne moti, da ne bi ponosno vzravnaval one svoje glave in bil v duši osvedočen, da je najpametnejši človek pod solncem. Saj ga vse občuduje! Treba samo poslušati žensko sodbo, in kdo bi rekel, da ženske ne sodijo dobro?

„Oj, ta zna zabavati, ta je duhovit! Njegov govor, to je pristen šampanjec; tu vse vre, vse kipi. In njegovi dovtipi — prava duhovitost.“

Tako kramljajo, a moj prijatelj to ve, to čuti. A jaz tudi čutim, čutim, da so prijateljeve besede neizrečeno prazne, in kako bi

sploh mogle biti drugačne? Saj on sploh nikdar mislil ni.

In kje bi dobil mislij? V družbah, v katerih se giblje, ne mislijo. S seboj na svet jih ni prinesel. V knjigah jih pa tudi ni nabral, ker odkar ne mora — to je odkar je dovršil svoje študije — sploh nič ne čita.

„Čemu? Vedno ista povest! Čemu da si človek možgane razburja z duševnim siromaštvom takega bolnega pesnika?“

Dela, kar mora, živi sam od svoje velikosti in se vspenja ko zaslužen ud človeške družbe po lestvici vedno više in više, in sčasoma bo vpliven gospod na velikem sejmu tega sveta. Bodi mu; to pa stavim, da se mu glava pod cilindrom ne izpremeni kmalu.

Po maškeradi.

Predpustna slika.

Ha, to, to bil je ples,
še zdaj mi v glavi se vrti!
In ti, ti črni vragec ti,
Kam neki te je nesel bes?
Povsodi sem za tabo blodil,
nikjer te bilo najti ni,
izborni si za nos me vodil!
Pa čakaj, čakaj! Glej no, res,
saj jutri je že zopet ples,
da, ples . . . uf . . . maščevanje . . .
hm . . . jutri . . . u-uf . . . spanje . . .
. . . boš . . . čutil . . . mojo . . . moč . . .
vra-vra-gec . . . lahko . . . noč . . .

„Četvorka! Prosi-im! V redove!“
„Četvorka? Strela! Dama? vis-à-vis?
Hej, domino, ti črni,
obrne se, obrni!
Poklon moj! — Te oči,
rdeče ustne, vitki stas,
ta zvonki smeh, ta sladki glas!
Ti si moj vragec, ti!“ —

Šuštel svila je, briljanti so sijali,
in biseri iz dna morja
so menda vsi le-tu se zbrali.
Pa mask dražestnih kretnja živa,
ki kaže, nudi več, kot skriva,

in gosli glas, in smeh poreden vmes:
„Ha, ha, 'nebeški' res je bil ta ples!“

Da, vragec, ves, prav ves sem tvoj,
zato pogleda v 'raj' mi ne zapiraj,
pokaži mi obrazek svoj!“

„Kaj mučiš me? Ne diraj!
Počakaj, kaj se ti mudi,
vsaj daleč ni do polnoči.“
In v lahnem valčku družba smela
je po dvorani poletela.

Iz stolpa polnoč je brnela.

„Moj vragec, ti si smrtno bled,
in roka tvoja — mrzel led!
Počijva?“ „Ne! Hop, hop, galop!“
„Brr, godcev glej pošastnih!
Kak roka jim koščena lok drvi,
in — groza — glej plesavcev strastnih,
ogródij v besnem plesu trop
po gladkem tlaku se vrti.
Hu, hu, kak jim kosti rožljajo!
Proč, proč od tod!“ „Ne! hop, galop!“
„Kaj tudi ti, moj vragec?“
„Da, da! Poljubi me moj dragec!“
Brez svesti se na tla je zgrudil

in v mehki pernici se zbudil.

E.